

НА ВАШИХ МОГИЛАХ ХРЕСТИ

ПОХИЛИЛИСЬ...

Щороку у червні громадськість вшановує воїнів Першої світової війни, які брали участь у Брусиловському прориві – чи не найважливішій операції російської армії за час війни. Цьогоріч минуло 90 років цій вагомій події...

У населених пунктах нашого району люд встановив скромні меморіали у місцях, де тривали найкровопролитніші баталії, зокрема у селах Великі та Малі Дорогостайі. У 1915 році через нестачу снарядів і патронів російська армія зазнала фронтових невдач і стала відступати. Російський уряд евакуював населення у глибокий тил. Дорогостайці були тимчасово виселені на схід України, а також у Курську та Воронежську губернії Росії. У той час австрійські війська захопили Луцьк і зупинилися за 30 км східніше міста біля невеличкої річки Дійниця, яка бере початок у Турецькій горі, протікає через Великі та Малі Дорогостайі і впадає в Ікву у Муравиці. На цьому рубежі російська армія укріпилася надійно і ворог до кінця війни не зміг подолати цей редут, а кровопролитні бої тривали майже півтора року.

Коли після закінчення Першої світової війни земляки-дорогостайці повернулися з «біженців», як називали евакуацію, то вжахнулися: замість сіл їх зустріли згарища, окопи, загорожі з колючого дроту та могила на могилі воїнів двох ворогуючих армій. У Малих Дорогостаях жодна хата не вціліла, лише кам'яні руїни дерев'яної церкви нагадували, що тут колись було село. На подвір'ях, городах, полях – могили солдатів, котрі полягли за півтора року війни. Ці поховання викликали певні проблеми під час будівництва осель, обробітку городів та й жити у їх оточенні було дискомфортно. У громаді села Великі Дорогостайі виникла думка про перезахоронення решток воїнів двох армій. Причому не робили різниці, хто у якій армії воював, бо у ворожій армії було багато українців, адже в ті роки Галичина, Буковина і Закарпаття входили до складу Австро-Угорської імперії. Крім

того виходили ще й з того, що Бог для всіх один.

На могилах у Великих Дорогостаях викопали велику яму і впродовж декількох тижнів туди звозили, зносили рештки солдатів, у тому числі із Малих Дорогостайів. Згодом на братській могилі насипали курган і поставили великого хреста. Знайдені пізніше рештки солдатів у Малих Дорогостаях поховали на місцевому кладовищі. У тридцятих роках минулого століття рештки двох воїнів російської армії виявили на городі Любові Шидловської і поховали за церковним обрядом. На могилі поставили високий дубовий хрест, який став об'єднуючим символом усіх поховань воїнів Першої світової війни у нашій місцевості. Ця могила означувала завершення перепоховань у Малих Дорогостаях.

Щороку на проводи після Пасхи мало-дорогостайцівський священик Степан Вишневський і великодорогостайцівський – Петро Тарновський, пізніше – їхні наступники спочатку відправляли на кладовищі коротку панахиду над' полеглими солдатами Першої світової війни і тільки після цього розпочинали обхід могил односельчан. Ця народна традиція була порушена з приходом у наш край

у 1939 році Червоної Армії. Представники советського режиму заявили: солдати обох ворогуючих армій у Першій світової війни були ворогами більшовицької революції, а переслідувана цим режимом церква не відправляла над могилами панахиду.

У 1942-1943 роках народна традиція була відновлена, а з 1944 року – знову забута.

Яка ж подальша доля скромних сільських меморіалів? У Малих Дорогостаях великий дубовий хрест за півстоліття згнив і його ніхто не поновлював. Переселенці, котрі прибули у село, не знали його історії, і на пагорбку на кладовищі з рештками солдат Першої світової війни стали ховати своїх рідних...

А на старій частині кладовища у Великих Дорогостаях не відразу знайшов курган-меморіал, бо усе заросло чагарником. Він наче вріс у землю і на ньому немає хреста. Я зняв шапку, перехрестився і мовчки постояв. Під курганом лежали рештки вояків, повернення котрих чекали батьки, жінки, діти. Невже ніколи бодай раз у рік над ними не пролунає «Вічна пам'ять»?

Дмитро ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ,
м.Рівне.